Influența italiană în literatura română

(contribuții de istorie literară)

Păcatul cel mare al lui Heliade - omul dornic de a

cultiva cu orice pret a fost, că obsedat prea mult de fondul

scrierilor în loc de o formă desăvârșită, prefera forma sub-

jugată celui dintâiu. În felul acesta și prin impersionabilitatea

lui momentană se explică stăruința lui asupra unui izvor

nesecat de inovații în urma fecturilor proaspe e, vesnic schim-

întâlnise în vechile cărți reiligoase, întrebuințează o vreme

stilul biblic în proza pe care o scrie. Cunoscând cele două

liade - și latina, dă sfaturi și-și judecă pe contemporani

prin prisma de vedere a culturei clasice. Când nu mai scrie

versuri originale, traduce si imità melancolia lui Lamartine.

influența romanticilor francezi, în teoriile lui linguistice și-a

exprimat simpatia pentru ceeace era italian și multe din

neologismele italiene s'au alăturat de cele franceze, pe cari

prea franțuzește, ci romanț, iar în loc de curaj, să se

scrie curagiu, căci e mai românesc, (cuvântul acesta ne a-

Activitatea lui literară e oglinda concluziilor filologice,

Când scapă de fabulele inspirate de animozități și ne-

cazuri personale; ori de influențe'e biblice și trece la în-

cercări de alt ordin năzuind să dea un ciclu de patru

volume și anume: Biblicele, Evangelicele, Omul social și

Omul individual - și ajunge la versurile cu subiecte pa-

triotice, adică la cele în care țintește să descrie Omul so-

cial, - entuziasmat de epopeea italiană și în special de

Viteazul, ale cărui vitejii i-au inspirat Mil aida, limba împestrițată de neologisme dragi lui Heliade, strică tot far-

mecul intenției lui de a-l face pe marele erou, să apară în-

tr'un moment, ca prin minune, din dosul unei uși care după

Și pasă drept la jețul ce stă 'naintea Crucii.

.. și pe care arătându-l înalt la stat, nobil și cu un port de

majestate, îl descrie în amănunțimi... latine, neuitând să spună

O barbă marțială, un piept ce sparge soorta

Odată epopeea originală scrisă, se simtea nevoia tâl-

...într'o selbă obscură

Astă selbă silvestră aspră si foarte

Dante însă ar fi fost un model insuficient de ceace putea

Exagerarea capătă frâu liber. Cel dintâi om din "Bi-

Introduce în poezie termeni științifici ca nave, battele,

Căci calea directă era pierdută-

Nu e d'a spune cât era de dură

Căci și în cuget reînnoie frica-

în plus cântul VII din Gerusalemme liberala, al lui Tasso si

cânturile IV și VI din Orlando furioso, al lui Ariosto.

...Om și n'are samă ca leul o lionă.

aeros'ale, etc., și nemulțumit de fe'ul cum scrisese în prima

perioadă a activității modifică în 1861, în felul următor, mult

cântata ... Cân are a Dimineții, pe care cu toții ne-o amin-

Câtarea dimineții

Din buze inocente

Cui altui se cuvine

Omnipotente Pater

De quât tie a dà?

Cu această mostră de limbă - exemple am putea cita

La început în adevăr, era călăuzit de principiile să-

El își dădea seamă că scrierea etimologică slăvită de

discipolii Scoalei ardelena, nu era pentru poporul care nu

știa decât românește și luând ca pildă duhul italienesc, sus-

"când scriem pentru cei cari trăesc, iar nu pentru cei morți".

trebue, ei și cum trebue, nu numai din latină ei și din

alte limbi nesurori și că împreujrările ne sileau să mai îm-

sfaturile și n'ar fi pornit pe calea greșită cu atâta ne-

orice idei abstracte" și pentru aceasta - "pe Greci i-a lăsat

a cărora limbă a învățase singur ca și franceza, cu stă-

4) Ibidem, op. cit. pag. 138. 5) N. Iorga: Ist. 14, row, in see. SIX vol. 1 pag. 72.

ruință și minupatul lui talent de autodidact" 5).

celelalte limbi surori și înfățișate în haine românești.

Mai era pentru rumânirea neologismelor luate de unde

Dacă ar fi înțeles însă, că noi am împrumutat și din

"Eliad face o bună limbă modernă, în stare să exprime

nătoase cari au format baza discuțiilor ce au adus stabi-

din multe opere ale lui, vroia Heliade să reformeze legile

stil îngrozitor, căci neavând sie semen e:

tim din copilăria nevinovată și senină:

morfologice și lexicale românești.

lirea legilor ortografice ale Academiei.

înțelegere de ceeace era în juru-i.

C'o tare pacientă și braje musculoase...

cchire aquilee

Dacă fondul nu poate susține figura eroică a lui Mihaiu

farmecul dantesc, scrie și el... epopei românești.

El credea că nu trebue să se scrie romansuri, căci e

a căutat să le condamne.

mintea pe cel italian).

ce propasă, aruncă repede,

că pe lângă nasul roman, mai are și:

....O buză pacifică ridentă

totuși o trecem în revistă în primul loc.

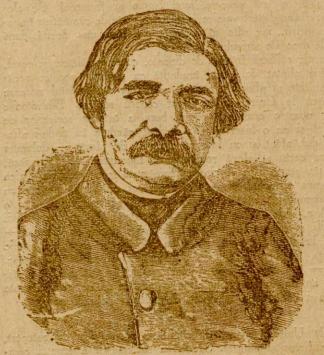
Și Heliade nu s'a oprit aci. Cu toate că a scris sub

Fermeçat de archaismul limbei bisericești, pe care o

IOAN HELIADE RADULESCU

Spiritul vechiu în evoluția culturală a unui neam întămcesare, alteori revoltător de inutile Tradiționalismul re- face propagandă la Paris, reluându-și activitatea literară cesare, alteori revoltătoare de inutile. Tradiționalismul re- alături de cea politică, "când la 1866 se întemee societatea tigios în înțelesul strimt al slavismului a ținut muită vreme academică, devenită mai târziu "Academia Română", dânsul in loc evoluția normală a culturei românești până la 1848, fu printre membrii ei fondatori și fu ales președinte al ei, Limba slavă era la început — și mai tărziu tipicul slavon dar mai pe urmă se înstrăină de ea, fiindeă nu reusise să-și numai - limba sfântă a bisericii creștine ortodoxe dela impună principiile sale în materie de reformă a limbei". 4). noi așa cum a fost ebraica pentru ritul mozaic și așa cum a rămas limba latină pentru adepții catolicismului. Orice deviere dela tradiție era socotită drept un sacrilegiu. Deaceea nu găsim în cronicarii noștri acel farmec atractiv pe care-l dă orice inovație de stil și acea descătușare de monotonă expunere a evenimentelor sub formă de pomelnic... Inovatia bruscă si dispretuitoare de regu'e'e transformării bătoare. încele a lucrurilo: este însă și ea o greșcală care nu iartă...

Dacă Asachi în Moldova înțelesese să rămână eu tot avântul lui sentimental în acest spirit vechiu e o dovadă că el își dăduse bine seama de mate'e drept sacru al poporului limbi clasice: greaca - de unde și-a luat și nume'e de Hecare singur știa să frămânțe limba și să mlădieze împrejurărilor, Ioan Reliale Rădulescu a avut curajul să meargă mai departe cu ideile lui. N'a stiut însă, la timp, să se oprească. A rătăcit de multe ori și s'a contrazis când s'a soborit în propria lui persona itate omenească.

I. Heliade Rădulescu

Profesorul bănățean Paul Iorgovici n'avusese norocul să-și împue cu desăvârșire ideea frumoasă de a îmlocui alfabetul cirilic, nepotrivit cu limba românească, prin cel latin așa cum pe nesimțite a reușit să facă acest lucru

Il In prima jumătate a carierei sale Heliace a respectat arsul evolutiv al mentalității noui artistico-culturale și păstrând măsura aduce contribuții sănătoase gramaticei și filo- stare să redea în românește pe marele Dante Alighieri, deslogiei românești.

Entusiasmul însă îl stăpânește, elementul popular îi pare 1842. încercând a-i studia vica a, vede că scriind o pagină, încăpățânat și-l neglijează așa că "în a doua jumătate a două își scrie vieața lui proprie și a e ace eași aventuri ale 1822: comfuzie 6). carierei sale este în pe petuă contrazicere cu trecutul și ex- inimei și ale suf'etului" - traduce Infernul. emplul și autoritatea mare'ui bărbat deteră mai târziu un

tctivității culturale desfășurate multilateral de He iade aflăm cerea lui), cu adevărat: acelaş şi ace'aş lucru. Dorin'a lui de a-şi cultiva neamul prin nstituții, inițiative și producții asemănătoare celor din Apus

uând ca model latinitatea cea mai apropiată: Italia. La 1827 întemeiază "Societatea literară (liferală cum î zicea el) căreia îi alcătuește el însuși statutele făgăduind intemearea unui teatru național, apariția de zia e în limba română "încurajarea spre traducțiuni în limba patriei" și publicarea lor.

Si întradevăr gândurile lui prind viață. La 8 Aprilie 829 apare "Curierul Românese" gazetă administrativă, conercială și literală -o vreme, - mai apoi, numai politică, comercială primind în urmă un "Addaos litera" pentru blice", își plânge singurătatea în așteptarea Evei, într'un .tălmăciri a'ese".

Suplimentul apăru puțină vreme, spre a reînvia la 1836 irin "Curierul de Ambe sexe" unde pe lângă penele scriiorilor bătrâni ori mai tineri ai epocei, Heliade își expunea orincipiile de eta'jenizare a limbei românești. Și spre a le exemplifica, scria și publica poesii în acest mod ticluite. Nu lipseau nici dările de seamă asupra representațiilor date de o asociație nouă care a luat numele de "Sociatatea filarmonică" în 1833. Vechea "societate literală" se desființase orin 1830.

"Filarmonica" nu s'a mărginit însă numai la asociația propriu zisă ci și pentru a recruta elementele trebuincioase teatrului, a avut o scoală de muzică, de declamație și de literatură. Direcția ei o avea Heliade care ținea cursuri de literatură, estetică și istorie literară și "o p ea scurtă istorie a literaturii națiilor celor mai însemnate" din care nu a lipsit istoria literaturii italiene pe care o cunoștea nu numai el ci și prietenul său C. Aristia, profesorul de mimică și

declamație. Teatrul Național care dă la 29 August 1834 o reprezentație de deschidere și care în 1835 are și o "Gazetă a Teatrului Națiora", nu e de ajuns pentru un bun inițiator cum era Heliade și în acelaș an (1835) ia ființă "o școală publică de muzică vocală și instrumentală care după un an finea sus și tare că trebue să scrim așa cum pronunțăm: presintă Semiramida lui Rossini, urmând a juca apoi vode-

viluri fără însemnătate". 2) Văzând că după trei ani de frământări grele, întențiile intemeetorilor Societă îi filarmonice nu mai sunt ace'eași și că apelurile lui prin care recomanda drama și tragedia potrivite cu sufletul Românului, nu au răsunet, - sub presiunea celor cari căutau să pună cât mai mult în umbră teatrul românesc, (lucru care se amesteca pe deoparte Domnul, Alexandru Ghica, pe de alta Ocârmuirea rusă) — He-'iade împreună cu amicul său Câmpineanu "puse la cale înființarea unei nouă grupări alături de Filarmonică, grupare are avea să fie ca o stângă în generala adunare' 3). Dar n 1837 își dau amândouă sfârșitul cu toate încercările lui Aristia de a con inua activitatea părăsită de ceiallți, reprezentând cu elevii săi în acest an, pe Saul al lui Alfieri, dânșii, însă mai mult folos înțelege să tragă de la Italieni, tradus de dânsul).

Seineanu: Istoria filologiei romane ed. II. 1895 pag. 150.
 O. Densusianu: Ist. lit; rom. mod. Vota II pag. 124.
 Ibidem op. eit, pag. 131.

Cărți și Reviste=

Incercarea d-nei Anita Belciugățeanu de a prezenta pu-După ce se întoarce din Parisul unde se exilase spre

preferința publicului cititor, spre a dă cărții un binemeritat succes de librărie, dar succesul ei rămâne în mintea celor

Rezultată din cursul general de istorie a literaturii italiene, ținut la seminarul de literatură italiană de la Facultatea de Litere din București, lucrarea d-nei Belciugățeanu este călăuzită după un criteriu îndoit: istoric, prin cercetarea vieții și stabilirea caracterului spiritual al scriitorului comentat; estetic, prin cerce tare'a, ierarhizarea și clasificarea frumosului constatat în operă. După stabilirea începuturilor, după perioada înegurată pe care orice literatură o are la originea ei, d-na Belciugățeanu precizează primele manifestări literare, rezultate din documentele sec. XII și XIII sau din activitatea școalei poetice siciliene, din care

înflori, la Palermo o poezie cu influențe provențale, dar care avea să fixeze mai târziu (prin Guinicelli și Cavalcanti) "il dolce stil nuovo" pecetluit pentru totdeauna în opera florentinului Dante Al'g'iieri, ce deschide seria poeților din perioada toscană: Petrarca si Giovanni Bocaccio. De aci, drumul, evoluția firească aliteraturii, este cunoscut: Renașterea, cu scriitorii umaniști și Academiile din Florența; perioada clasică, ilustrată prin Niccolo Machiavelli, "Orlando furioso" și "Gerusalemme liberata". După "decadența" din sec. XVII, în care totuși numărăm "Secchia rapita" a lui Tassoni, "reînoirea începe cu Goldoni și Alfieri și continui în sec. XIX, al romantismului, la începutul căruia ni se pregătesc doi scriitori de o valoare universală: Manzoni și Leonardi. Caracteristica spirituală a poetului din urmă, d na ajunge la încercarea de asasinat. Dintre acești oameni umiliți Belciugățeanu o face numai în câteva rânduri: Belciugățeanu o face numai în câteva rânduri:

"Leopardi marchează sfârșitul perioadei în care metafizica, n luptă cu teologia, se istovise în încercarea ei de conciliere. Multiplicitatea sistemelor filosofice ajunse să micsoreze încrederea chiar în știința ea însăși.

"Se născu un neu scepticism care nu mai ataca numai religia și metafizica, ci însăși rațiunea. Filosofia istoriei, a religiei, a umanității și a dreptului avea înfățișarea unce construcții poetice. Teoria progresului în evoluția sa, părea ceva fantastic. Acordul dintre elementele noui și cele vechi părea ceva tolerat în mod temporar ca o necesitate politică, încă în fond părea w slăbiciune morală. Incepu rebeliunea. Credința în filosofie se slabi, reapa u misterul nepatruns al lucrurilor. Ecoul acestui mister a fost Giacomo Leopardi al cărui scepticism anunță distrugerea acestei lumi teologico-metafizice și inaugurează do-meniul realității, a individualismului, a lumei interioare, al analizei".

In perioada mai nouă (după Risorgimentul din 1870) sunt studiați: Cardacci, Giovanni Pascoli și D'Annunzio. Este inte-

Dacă zice dictioner, bagate!, oraclu, familier, el scrie a compune, a traduce, puntuație, a pronunția, defet, chiar (clar). Ba de la italieni ia câteceva și în ortoepie, - ca pluralul femeese al declinărei la în i, pe care-l preferă celui in e — și în ortografie, îndoind consoana la compusele cu prepoziții, ca în adaus; tot de hatărul bunet surori italiene, el reduce la un singur i, finalul articulat al pluralului cazurilor drepte și de la declinația II: frați, Romani, nu frații și Romanii. El întrebuințează c și g dulce la tranpre care în cursul său de poezie, spune că: "încă din anul scrierea numelor romane și în loc de Gijeron și Virghilie, el știe de Virghilie și Ciceron. Tot el scrie cel dintâiu, la

Fără îndoială că această finală, care se păstrează și Cât adevăr e în această puțin modestă mărturisire, poate astăzi e mult mai frumoasă decât latinul io; francezul ion; tel de sancțiune temporară teoriilor (e'or mai paradoxale". 1) fi și sinceritate, însă cât era de mare depărtarea între el italianul ione sau derivatul vechiu românesc uine, care pe Atât din notițele biografice cât și din studiile asupra și Dante, ne-o dovedește faptul că Heliade se află (în tradu- vremuri când era precedat de un c, era un adevărat deliciu de ..ciunănaială".

> Nu-l putem condamna pe Heliade, câtă vreme ne-a lăsat și lucruri bune, căci schimbarea lui e un fenomen natural Gh Călinescu : pentru temperamentul său și pentru frământările vremei.

După apariția lui Grigore Alexandrescu, stăpân pe vers atât din punct de vedere al fondului cât și în privința felului cum stia să plasticizeze ideile sale într'o formă corectă, după aparițiile epice ale lui Negrutzi și dibuirile el să facă pentru binele poeziei românești și mai traduce altor poeți mai mărunți ca Cesar Boliac, Rosetti și popularul versificator Anton Pan, Heliade care mai continuă să serie de istov, e un scriitor bătrân, față de noua literatură pe care n'o mai poate domina.

Când versuri în genul acestora:

O belă ești dilectă Si capeliera-ti blondă Figura ta selectă Fi-amantă ti-o circondă

erau considerate ca elucubrații cu care nu mai putea rezista nouei generații; când încercărle de sonete în genul celor ale lui Petrarca, însă fără îndoială mai puțin armonioase și mai artificiale decât ale autorului italian și chiar decât ale lui Asachi, nu-i reușiau; când încercările de traduceri pentru Teatrul Național din București, se dovediau slabe, -Heliade Rădulescu se precipită cu o pornire bolnavă pe ogorul filologiei sau mai bine zis pe terenul țelinos al gramaticei comparate între limba română și cea italiană.

Incă din 1839 vedem cum Heliade încerca să-și convingă cetitorii "Curierului românesc", despre motivele în-cercărilor sale reformatoare, căci îl vedem publicând în No. 53 al gazetei din acel an, un dialog între un țăran român și altul îtalian, dialog în care se agită ideea identității celor două limbi romanice.

La 1841, publică cele două părți ale Paralelismului româno-italian, adică "Paralismu între dialectele românu ș italianu" și Paralelismu între limba română și italiană, cum și o prescurtare de gramatică a limbei romano-italiere, în care își desvoltă idei pe care le avea de mult în minte și pe care le expusese cu rezerve înainte. 7).

In tot restul vieții sale literare de la 1847 încolo, Heliade se pierde în contraziceri, fie în încercările filologice gramaticale, fie în critică și aceasta numai din lipsa de obiectivitate și a prea multului subiectivism care l-a însoțit și prumutăm multe, fără putință de înlocuire, nu și-ar fi uitat l-a ispitit pretutindeni.

Dacă i-a lipsit și putința de înlăturare a personalității sale pătimașe și adâncimea cunoștinețlor cari sunt calită-Din gramatica lui însă, rămâne ceva demn de luat în țile de căpetenie cerute unui om de știință și unui estet, nu i-a lipsit îndrăsneala și puterea de muncă trebuincioase corifeului cultural. Prin el și cu ajutorul altor traducători și admiratori ai culturei italiene, s'a săvârșit mult în făgașul cu totul, la Francezi caută fără a veni încărcat de la nostru cultural și multe greșeli îi vor fi iertate, pentru ce a început el și alții au desăvârșit.

CONSTANT. C. CRISTEA.

6) Ibidem op. cit.
7) Detallt si cercetari amanuntite se gasesc în 1st. Ill. mod.
11. pag. 177-181 a d-lui Ovid Densusianu.

ANITA BELCIUGATEANU: CURS DI ISTORIE A resant că la sfârșitul volumului sunt amintite și caracterizate LITERATURII ITALIENE, Editura literară a Casel Scoal lelor, București 1923.

Astfel cum e alcătuită, lucrarea d nei Belciugățeanu con-

stitue una din cele dintai și din cele mai bune istorii a liteolicului mare o istorie a literaturii italiene a fost încoronată de raturii italiene în limba noastră. Departe de a fi numai la îndesucces. Nu știu dacă editura va ști să o facă să pătrundă în mâna studenților dela Litere, cartea poate fi accesibilă publicului mare prin calitățile pe care le posedă: claritate de expunere, stil vioiu, bogăție de informațiuni și juste caracterizări. O repuțini, a acelora care se interesează de frumusețile operilor scrise în armonica "dulcelui stil nou".

Rezultată din cursul general de istorie a literaturii italiene. atât de necunoscut la noi, al literaturii italiene.

> LA REVUE DE FRANCE (1 Mart) se remarcă prin partea dela urmă, a articolelor asupra literaturilor streine. Astfel Adrienne Lautère caracterizează miscarea literară a Olandei de astăzi, cu specială privire asupra romancierilor ei.

> Dela 1880, dela adevărata "renaștere" a stilului, literatura olandeză nu mai cunoaște școli literare, sau cum le-am numi mai apropiat de moravurile noastre "bisericute literare"; cunoaște însă oarecari curente, după interesele formulelor estetice. Unul dintre curente, poate cel mai principal, fu grupat în jurul revistei "Le nouveau Guide" dintre scriitorii cărela amintim în primul rând pe Querido, autorul romanelor "Marche de la vie" și "Douleur numaine". Un succes mai imediat are cu "le Jourdin", operă magistrală în care întâlnim caractere de înaltă epopee populară. Ceeace face Querido din acest roman, a făcut Zola din .. La bête humaine", numai că la scriitorul olandez realismul capătă, prin atmosfera întunecată a nordului, o mai pronunțată nuanță mistică. "Jourdain" al lui Querido aduce pe scenă un bețiv, cu sufletul degenerat, care trece prin toate fazele vițiului până ce

> deauna în căpcana instinctului. Querido a stiut să creieze femeia din popor, energică, răbdătoare și devotată până la sacrificiu.
>
> Romancier psiholog, Querido nu dă romanului său o notă generală deprimantă; el este un optimist iluminat de dragostea celor multi și răi. Dacă în romanul "le Jourdain" Queride n'a ajuns pe Zola în strălucita descripție a naturii, din "La Terre" de pildă vedem îneă că dă mai multi suralurare spalică. de pildă, vedem însă că dă mai multă amplorare analizet psichologice: "Jeveux atteindre la hauteur d'un Zola, mais d'une toute autre manière", declara într'un interview Israël Querido. Si a atins o, consecvent manierei sale.

> Romancieri reprezentativi ai Olandei mai sunt Ina Boudier Bakker (în "Petit miroir"), Tap Nacff (în "Devant la porte")) care pune problema desrădăcinării provinciale către mirajul marelor orașe, a tumultului, a vieții sedentare aristocratice. Moda romanelor coloniale, fixată tot mai mult în mișcarea literară franceză, face adepți în Olanda, iarăși o țară a coloniilor. Aug sta de Witt în "La déesse qui attend", "Orphée dans le dessa" sau "La veillée près dupont" pune în discuție veșnicul conflict dintre rasa albă și rasa neagră, cu o imparțialitate care

face din romanele ei adevărate opere de artă. Literatura actuală a Olandei numără opere în stare să treacă toate hotarele. Si e rău faptul că la noi nu se organizează un serviciu al "traducerii" care să dea în românește tot ce e mai bun din literaturile streine

BIBLIOGRAFIE

in editura "Cultura natională:

Amintiri din copilărie de lon Creangă Diavolul schiop de Lesage-în românește de Despina

Scrisori bănățene de Cora Irineu: Lângă pământ de Adrian Maniu; Clujul de Victor Lazăr;

Drumuf cu plopi de Cezar Petrescu; Un om sfârșit de Giovani Papini, în românește de Sociologie de Emil Durkheim;

Republica cehoslovacă, de 1. St. loachimescu și A-

Memoriale de Vasile Pârvan. Luchian de Virgil Cioflec.

In editura "Cartea românească": Soimii de M. Sudo. veanu ediția V

Cuvântul Liber Numărul 8

viguroasă revistă politică și culturală scrisă de cei mai apreciați publiciști :: independenți ::

Exemplarul 5 Lei